

Gemeente Den Haag
Dienst Stadsbeheer

SPEELNOTA 2009 - 2013

Spelen in de stad!

KWALITEIT VOOR KINDEREN EN JONGEREN

SPEELNOTA 2009 - 2013

Spelen in de stad!

KWALITEIT VOOR KINDEREN EN JONGEREN

1	Inleiding	4
	Leeswijzer	7
2	Ruimte voor spelen	8
	Oppervlakte speelplekken	9
	Spelen voor alle leeftijden	11
	Conclusie	13
3	Kwaliteit van spelen	14
	Landelijke trends	15
	Haagse plekken onder de loep	16
	Conclusie	19
4	Spelen in de stad 2009-2013	20
	Uitgangspunt	21
	Investeren in kwaliteit en speelwaarde	21
	Multifunctionele speelruimtes	23
	Borgen speelruimte en kwaliteitskaart	23
5	Voorwaarden speelbeleid	26
	Veiligheid speelvoorzieningen	27
	Bewoners- en jongerenparticipatie	27
	Promotie en communicatie	29
	Monitoring	29
6	Financiële paragraaf	30
	Structureel onderhouds- en vervangingsbudget	31
	Investeren kwaliteitsimpuls speelvoorzieningen 2009-2013	31

Bijlagen	32
1 Overzichtskaarten speelvoorzieningen per leeftijdscategorie	
Kaart A Speelaanbod met actieradius voor 0-6 jarigen (150m)	33
Kaart B Speelaanbod met actieradius voor 7-12 jarigen (500m)	34
Kaart C Speelaanbod met actieradius voor 13-18 jarigen (1000m)	35
Kaart D Speelaanbod van de (semi-) openbare speelplekken	36
Kaart E Openbaar toegankelijke speelplekken in woningcorporatiebezit	37
2 Resultaten gebruikersonderzoek openbare speelmogelijkheden 2007	38
3 Prognose demografie en ontwikkelingen in speelbehoefte / speelaanbod	39

1 | Inleiding

Bijna een kwart van de Hagenaars is kind, en kinderen spelen graag buiten. Ondanks het feit dat de televisie en de 'virtuele wereld' populair zijn, blijft spelen in de openbare ruimte een belangrijke plaats innemen in de vrijetijdsbesteding van de Haagse jeugd. Uit een recent gebruikersonderzoek naar de speelmogelijkheden in Den Haag (2007) blijkt dat kinderen gemiddeld de helft van de dagen buiten spelen. In de zomer is dat het geval op bijna vijf van de zeven weekdays, in de winter op ruim twee. Gelukkig ook maar want kinderen zijn doorgaans op een positieve manier actief als ze buiten spelen. Ze ontmoeten andere kinderen en zijn in beweging. Buiten spelen is sociaal en gezond.

Toch is buiten spelen in een stad als Den Haag geen vanzelfsprekendheid. Grote steden zijn niet per definitie de meest ideale speellocaties. De ruimte om veilig en onbezorgd te kunnen spelen is vaak beperkt. Woningen hebben gemiddeld weinig buitenruimte - veel appartementen en woningen met kleine of helemaal geen tuinen. De beperkte openbare ruimte moet met vele gebruikers worden gedeeld. Op straat is veel verkeer, wat een gevaar kan opleveren voor spelende kinderen. En als auto's geparkeerd staan, leggen ze beslag op de zo schaarse ruimte. Al deze aspecten gaan ook op voor Den Haag.

Met de 'Structuurvisie 2020: Den Haag Wereldstad aan Zee' heeft de gemeente haar ambitie vastgelegd om meer 'binnenstedelijk' te bouwen en toe te werken naar 'verdichting' van de stad. Dat betekent meer inwoners - ook kinderen. Maar ook meer gebouwen en verkeer. Naast het realiseren van nieuwe woningen en kantoren, zal daarom heel bewust worden geïnvesteerd in de openbare ruimte - en dus ook in de plekken waar kinderen kunnen spelen. Het gaat daarbij zowel om het beter benutten en toegankelijk maken van de aanwezige ruimte, maar ook als om een meer kwalitatieve en duurzame inrichting van speellocaties. Op die manier zorgen we er voor dat Den Haag een plek is waar kinderen zich op straat kunnen uitleven. Een stad waar gezinnen en kinderen graag wonen.

In deze nota staat het ‘spelen in de stad’ centraal. Het vertolkt de ambitie van de gemeente om in de stad een goed aanbod te bieden aan speellocaties voor kinderen en jongeren van verschillende leeftijden. Zowel kwantiteit als kwaliteit spelen daarbij een rol. Er moeten verdeeld over de stad voldoende locaties zijn, maar speelplekken moeten jongeren ook aanspreken. Een goede speelplek is avontuurlijk en daagt uit tot spelen.

Spelen in de openbare ruimte impliceert afstemming met diverse beleidsvelden zoals ruimtelijke ontwikkeling, onderwijs, welzijn en sport. Zeker in de uitvoering wordt het speelruimtebeleid zoveel mogelijk integraal aangepakt.

Leeswijzer

‘Spelen in de stad!’ begint met een analyse van het huidige aanbod van speelvoorzieningen. Hoofdstuk 2 beschrijft de resultaten van het speelbeleid van de afgelopen jaren (‘Samen Spelen’) en de mate waarin dat heeft bijgedragen aan een dekkend netwerk van speelplekken in Den Haag. In hoofdstuk 3 komen de meer kwalitatieve aspecten van het speelbeleid aan de orde. Het gaat in op enkele landelijke trends en de wensen van de gebruikers van openbare speelplekken. Hoofdstuk 4 zet het speelbeleid voor de komende jaren uiteen. In hoofdstuk 5 komen de belangrijkste voorwaarden voor het speelbeleid aan de orde. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 afgesloten met een overzicht van de financiële opgave.

2 | Ruimte voor spelen

Hoeveel ruimte moet er voor kinderen beschikbaar zijn om te spelen? De landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdcreatie (NUSO) heeft een norm ontwikkeld. Uitgangspunt daarbij is dat 3 % van de totale bebouwde oppervlakte bestemd is voor spelen. Het ministerie van VROM hanteert deze norm als richtlijn voor het reserveren van speelruimte in ruimtelijke plannen.

De speelnorm van 3 % is een zeer grove richtlijn die iets aangeeft over de officieel daartoe aangewezen en ingerichte speellocaties ten opzichte van ruimte met andere functies (woningen, bedrijven, kantoren). De norm houdt geen rekening met plekken waar kinderen óók kunnen spelen, zoals parken, schoolpleinen of het strand. Bovendien wordt de demografische opbouw bij de norm buiten beschouwing gelaten.

Gelet de beperkingen van de 3 % norm zal de omvang en spreiding in Den Haag worden geanalyseerd in het licht van de feitelijke situatie. Dit hoofdstuk geeft een weergave per stadsdeel en betreft daarbij ook de demografische opbouw en de mogelijkheden tot spelen op andere plekken dan de daartoe aangewezen speellocaties.

Oppervlakte speelplekken

De nota Samen Spelen (2001-2008) had als doel meer openbare speelplekken, beter verspreid over de stad, voor verschillende leeftijdsgroepen te realiseren. Uit de evaluatie blijkt dat de gestelde doelstellingen per stadsdeel grotendeels zijn behaald.¹ Het aantal speelplekken is toegenomen van 256 naar ruim 400. Voor een deel hangt dat samen met de gebiedsuitbreiding op de vinexlocaties Ypenburg, Leidschenveen en Wateringseveld, maar ook elders in de stad zijn er nieuwe speelplekken bijgekomen. Ook zijn er twee waterspeelplaatsen en een natuurspeelplaats gerealiseerd, welke voorzien in een stedelijke behoefte.

Naast de gemeente beheren ook andere instanties speelvoorzieningen, zoals scholen en sportverenigingen. In samenwerking met schoolbesturen zijn de mogelijkheden bekeken om de beschikbare speelruimte te vergroten. In 2007 is gestart met het toegankelijk maken van vijf schoolpleinen en in 2008 worden op twee andere schoolterreinen speelobjecten geplaatst. Deze pleinen zullen ook buiten schooltijd openbaar toegankelijk zijn. Een aantal gemeentelijke sportterreinen is heringericht voor sportief gebruik of als

¹ Voorafgaand aan het opstellen van deze nota is de vorige speelnota, 'Samen Spelen' geëvalueerd en is een gebruikersonderzoek uitgevoerd. Verder is in januari 2008 een expertmeeting georganiseerd.

Daarbij zijn ook de ontwikkelingen van andere steden op speelgebied betrokken.

speelplek voor de wijk en scholen. Daarnaast bezitten de woningcorporaties een groot aantal ‘openbaar’ toegankelijke speelvoorzieningen. Deze speelplekken bedienen vooral de leeftijdsgroepen 0-6 jaar en 7-12 jaar. Het aantal speelvoorzieningen in woningcorporatiebezit loopt per stadsdeel nogal uiteen (zie bijlage 1, kaart E). Bij herstructureringsprojecten wordt gezien of terreinen die geruime tijd braak komen te liggen in samenwerking met partners en in overleg met bewoners tijdelijk tot speelvoorziening kunnen worden ingericht.² Het uitgangspunt daarbij is de leefbaarheid van de wijk te vergroten.

De landelijke speelnorm van 3% is op stadsdeelniveau getoetst (zie tabel 1). Bij de toetsing blijkt de norm in de meeste stadsde-

len te worden gehaald. In drie stadsdelen is dat niet het geval: Scheveningen, Laak en Haagse Hout. Gemiddeld kent Den Haag een speelnorm van 5,8%.

In Scheveningen en Laak is het moeilijk om binnen de dichte bebouwing voldoende ruimte te vinden. Scheveningen heeft wel het voordeel van de nabijheid van het strand, de Scheveningse bosjes en het Westbroekpark. Daarmee is er in het stadsdeel relatief veel ruimte waar kinderen kunnen spelen, zonder dat deze plekken zijn ingericht als officiële speellocaties en meetellen in de 3% norm. Ook het stadsdeel Haagse Hout beschikt over relatief veel mogelijkheden om te spelen op plaatsen in de openbare ruimte die niet speciaal zijn aangewezen als speellocatie.

Tabel A: De landelijke speelnorm van 3% in relatie tot de stadsdelen (Bron: 2008 DSB/SSU)

Stadsdelen	Totale oppervlakte speelplekken (m²)	Totale oppervlakte bebouwing	3 % Speelnorm
1 Loosduinen	127.554	2.004.380	6,4 %
2 Escamp	264.972	2.128.349	12,4 %
3 Segbroek	64.716	1.700.826	3,8 %
4 Scheveningen	39.522	2.055.288	1,9 %
5 Centrum	295.182	2.904.453	10,2 %
6 Laak	31.324	1.140.827	2,7 %
7 Haagse Hout	29.009	1.420.194	2,0 %
8 Leidschenveen-Ypenburg	108.292	1.493.543	7,3 %
Gemiddelde speelnorm in Den Haag bedraagt			5,8 %

Inwoners maken daarbij ook gebruik van faciliteiten vlak buiten de gemeentelijke grens (bijvoorbeeld Clingendael). In de stadsdelen Centrum en Escamp wordt met respectievelijk 10,2% en 12,4% ruim aan de norm voldaan. Dit beeld is echter enigszins vertekenend. Met name in het stadsdeel Centrum is de speelruimte, buiten de daartoe aangewezen speellocaties om, bijzonder beperkt. Door de stedenbouwkundige structuur, verkeersdruk en parkeerdruk is het spelen en sporten op straat vaak niet mogelijk.

Uit het rapport 'Kinderen in Tel' (2008) blijkt bovendien dat Den Haag op het gebied van beschikbare speelruimte voor de jeugd, ten opzichte van de overige drie grote steden de laagste score heeft.³

Spelen voor alle leeftijden

Bij de evaluatie van Samen Spelen is meer specifiek gekeken naar de beschikbaarheid van speelplekken voor kinderen uit verschillende leeftijdscategorieën. Landelijk is het gebruikelijk om bij speelbeleid uit te gaan van een driedeling: kinderen van 0 tot 6 jaar, jeugd van 7 tot 12 jaar, en jongeren van 13 tot 18 jaar.

De actieradius van deze leeftijdscategorieën verschilt. Jongere kinderen worden geacht zich zelfstandig minder ver te kunnen verplaatsen dan oudere kinderen (zie bijlage 1, Kaart A, B en C). Voor kinderen vanaf 7 jaar is op de meeste plekken in de stad wel een speelplek in de buurt. De groep 0-6 jarigen verdient nog steeds aandacht. Voor die groep zijn niet in alle stadsdelen voldoende bereikbare speelplekken aanwezig.

Een aantal oudere wijken kent overigens een zodanig dichte bebouwing dat er nauwelijks ruimte is voor het creëren van nieuwe speelplekken. Bij het formuleren van beleid op basis van actieradiusnormen moet daarom wel aandacht blijven voor de lokale situatie. Een volledige naleving van de actieradius naar leeftijdsgroepen zal niet in alle wijken haalbaar zijn gezien het stedelijke karakter van Den Haag.

Daarnaast is het ook niet altijd nodig vanwege de bevolkingsopbouw (leeftijd) van een wijk. Noch de 3% norm, noch de actieradiusnorm, houdt rekening met de demografische opbouw van een wijk of stadsdeel. Zo scoort Haagse Hout slechts 2% wat betreft de relatieve oppervlakte van

² Initiatiefvoorstel
'Tussen braak en Bouw',
RIS 134034.

³ Kinderen in Tel,
databoek 2008.

speelplekken in het stadsdeel, maar is het tegelijkertijd het stadsdeel met het minste aantal kinderen tussen 0 en 18 jaar. Escamp scoort daarentegen hoog, maar is ook een zeer kinderrijk stadsdeel.

Het is daarom van belang om het aantal speellocaties en de oppervlakte af te zetten tegen het aantal kinderen per stadsdeel (zie tabel 2). Verwacht wordt dat Den Haag in 2013 totaal 499.200⁴ inwoners telt – een stijging van 4,8% ten opzichte van 2008. Voor kinderen en jongeren in de leeftijdscategorie van 0 tot 18 bedraagt de geprognosticeerde stijging 3,7%. De verschillen in demografische ontwikkeling lopen per stadsdeel nogal uiteen (zie bijlage 3 voor een

meer gedetailleerde analyse). Deze verschillen worden in grote mate veroorzaakt door de ontwikkeling van het aantal woningen per stadsdeel en de ‘veroudering’ van kinderen en jongeren op sommige plekken in de stad.

Opvallend is dat Laak voor alle leeftijdscategorieën een zeer grote toename in speelbehoefte laat zien. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door een toename van woningbouw in de Laakhavens. Tegelijkertijd ligt het speelaanbod in het stadsdeel relatief laag. Het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg kent een afname van de speelbehoefte van 0-6 jarigen, maar een toename in de overige leeftijdscategorieën.

Tabel 2: Aantal speelplekken per leeftijdscategorie, per 1.000 kinderen, per stadsdeel geprognosticeerd in 2013

Stadsdelen in 2013	Aantal speelplekken 0 t/m 6 jarigen per 1.000 kinderen	Aantal speelplekken 7 t/m 12 jarigen per 1.000 kinderen	Aantal speelplekken 13 t/m 18 jarigen per 1.000 kinderen
1 Loosduinen	10,2	13,1	7,6
2 Escamp	5,6	7,6	6,2
3 Segbroek	6,5	8,3	5,7
4 Scheveningen	6,2	9,5	6,9
5 Centrum	6,8	8,6	6,1
6 Laak	4,6	7,0	3,5
7 Haagse Hout	6,8	9,0	7,3
8 Leidsch-Ypenb.	13,4	17,8	12,5
Gemiddeld	7,5	10,1	7,0

Conclusie

De afgelopen jaren is het aantal speelplekken in Den Haag toegenomen. In de meeste stadsdelen wordt nu voldaan aan de 3% norm. Een goede analyse van de ruimte voor spelen is echter alleen mogelijk als de bevolkingsopbouw en prognoses per stadsdeel worden betrokken. Op enkele uitschieters na is de beschikbaarheid van speelplekken per stadsdeel redelijk vergelijkbaar. Wel moet worden opgemerkt dat het aantal kinderen en jongeren in Den Haag blijft toenemen – en daarmee ook de vraag naar geschikte speellocaties. Het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg komt relatief goed uit de bus. De ruimte voor spelen in Laak blijft daarentegen ook in de nabije toekomst een nadrukkelijk punt van aandacht. Bij de uitvoering van deze nieuwe speelnota zal de speelnorm op wijkniveau verder worden uitgewerkt. Niet alleen tussen stadsdelen, maar ook daarbinnen, moet rekening te worden gehouden met de spreiding van en ruimte voor speellocaties.

⁴ Bron: DSO, Beleid/
onderzoek 2008.

3 | Kwaliteit van spelen

Hoe het in Den Haag staat met de ruimte voor spelen, kan niet alleen worden uitgedrukt in kwantitatieve factoren. Het aantal speellocaties en de grootte ervan zijn weliswaar van belang, maar het gaat ook om de kwaliteit van openbare speelvoorzieningen. Deze kwalitatieve factor wordt ook wel aangeduid met het begrip 'speelwaarde'. Een speelvoorziening biedt voldoende speelwaarde als sprake is van een ruime opzet, van een uitdagend en gevarieerd aanbod aan speeltoestellen, van sociale en verkeersveiligheid, van een plek die schoon en onderhouden is, en van een aanbod dat aansluit bij de behoefte van de omwonende jeugd.

Landelijke trends

Uit diverse onderzoeken blijkt dat het spelen op verschillende punten verandert. De interesses en behoeftes van kinderen en jongeren veranderen en daarmee de eisen die aan speelplekken worden gesteld. Kinderen en jongeren staan tegenwoordig bloot aan veel prikkels, onder meer vanuit een groeiende invloed van internet en televisie. Steeds meer kinderen bezoeken na schooltijd één of meer clubs, hoewel dat overigens niet voor alle buurten in gelijke mate geldt. Er is een forse groei waar te nemen van het aantal kinderen dat buiten schooltijd wordt opgevangen (bijvoorbeeld via

de brede school en buitenschoolse opvang). De commerciële markt voor spelen wordt steeds groter en diverser. Particuliere speelplekken groeien uit tot zelfstandige speelparadijzen waar kinderen een toegangskaartje moeten kopen om te mogen spelen. Bij dit alles concurreert 'gewoon' buiten spelen met al het andere aanbod voor kinderen en jongeren. De jeugd moet als het ware worden uitgedaagd om buiten te spelen, wat een kwalitatief hoogwaardige inrichting van speel- en ontmoetingsplaatsen vergt.

Tegelijkertijd groeit het besef dat 'buiten spelen' een belangrijke functie in buurten en wijken vervult. Speelvoorzieningen zijn sociale ankers. Niet alleen kinderen spelen er en leren met elkaar omgaan, ook ouders ontmoeten elkaar op en rond speellocaties. Dat levert al met al een belangrijke bijdrage aan de sociale cohesie in buurten. Ook groeit landelijk het besef dat spelen een positieve bijdrage kan leveren aan de fysieke gesteldheid van jonge generaties. Onderzoek van het Nicis Instituut toont aan dat het beweeggedrag van kinderen zorgelijk is. Voorspellingen laten zien dat één op de vijf kinderen in 2015 te dik zal zijn. Er blijkt een duidelijk verband te bestaan tussen mogelijkheden voor sport en spel in de wijk en de feitelijke deelname eraan. Recente landelijke initiatieven zoals 'Ik wil buiten spelen'

en 'Kom je buiten spelen' onderstrepen dat goede speelplekken een wapen zijn in de strijd tegen obesitas.

Tot slot wint het aspect 'veiligheid' aan belang als het gaat om openbare speelplekken. Verkeerveiligheid is vooral in de grote steden een specifiek aandachtspunt. Gemotoriseerd verkeer neemt een groot deel van de openbare ruimte in beslag. Maar ook veranderen de verlangens en eisen van ouders. De inschatting van risico's en gevaar houdt ouders tegenwoordig meer bezig dan enkele decennia geleden. Hoewel het leven waarschijnlijk niet veel onveiliger is geworden, speelt de taxatie van onveiligheid een doorslaggevende rol bij de vraag of kinderen buiten mogen spelen of ergens zelfstandig heen mogen. De toenemende aandacht voor veiligheid vertaalt zich bovendien in steeds stringenter wet- en regelgeving met betrekking tot speeltoestellen en speelondergronden.

Haagse speelplekken onder de loep

In 2007 is er een gebruikersonderzoek uitgevoerd naar de openbare speelmogelijkheden in Den Haag (zie bijlage 2: voor een meer gedetailleerd overzicht). Doel van dit onderzoek was beter inzicht te krijgen in het oordeel van kinderen en ouders over de huidige voorzieningen en in hun wensen voor nieuw in te richten speelplekken.

De speelmogelijkheden zijn op drie niveaus beoordeeld: op straat, in de buurt en de meest bezochte speelplaatsen. De mogelijkheden om in Den Haag op straat te spelen worden laag beoordeeld. Ondanks het feit dat ruim de helft van de ondervraagden aangeeft dat kinderen in hun buurt naast de speciaal daartoe aangewezen en ingerichte speelplekken ook op straat spelen, is het gemotoriseerd verkeer daarbij vaak een belemmering. Tweederde van de ouders noemt de verkeersveiligheid het allerbelangrijkste aspect van een speelplek.

Ondervraagden beoordelen de speelmogelijkheden in de buurt matig tot redelijk. Er blijkt een significant verschil te bestaan in de kwaliteit van verschillende speelplekken. De 36 meest bezochte – en doorgaans wat grotere – speelplaatsen scoren vrij goed. De beoordeling van de speelwaarde van de grote speelplaatsen in Den Haag ligt gemiddeld op een 7,3. De kleinere speelplekken laten echter nog veel te wensen over (239 kleine speelplekken). Van de ondervraagden vindt 86% het onderhoud van de meest bezochte speelterreinen goed of voldoende.

De hoeveelheid speelmogelijkheden zowel op straat als in de buurt worden het hoogst beoordeeld in Loosduinen en Haagse Hout. De respondenten in het Centrum zijn het

minst positief (het betreft hier voornamelijk het spelen op straat).

Waar ouders nadruk leggen op het belang van veiligheid, hechten kinderen veel waarde aan de ruimte en inrichting van speelplekken. Speelvoorzieningen zijn voor hen plaatsen waar ze met vriendjes bij elkaar kunnen komen. De jongste kinderen zien hun plekken graag ingericht met tal van speelse toestellen – schommels, glijbanen en klimrekken zijn het meest populair. Naarmate kinderen ouder worden, hebben ze meer behoefte aan speeltoestellen met een sportkarakter zoals voetbaldoeltjes, basketbalpalen en skatevoorzieningen. Respondenten van alle leeftijden hebben een voorkeur voor buiten spelen in een groene omgeving.

Verder vinden op verschillende speelvoorzieningen toezicht en activiteiten plaats vanuit het welzijnsbeleid. Zo zijn er op verschillende speelplekken Haagse Hopjes aanwezig, waar kinderen tot 12 jaar speelattributen zoals ballen, fietsen, skelters en rolschaatsen kunnen lenen. Van de ondervraagden heeft 38% wel eens van het fenomeen Haagse Hopjes gehoord. Eén op de tien heeft daadwerkelijk ooit wel eens iets geleend.

Conclusie

Op het gebied van de kwaliteit van speelvoorzieningen kan nog veel winst worden geboekt. De mogelijkheden om te spelen op straat worden in vrijwel alle stadsdelen als onvoldoende beoordeeld. Het spelen op plekken in de buurt scoort gemiddeld net een voldoende, maar is daarmee nog niet op het gewenste niveau. Lang niet alle speelplekken bieden even veel speelwaarde. De meest bezochte en vaak wat grotere speelvoorzieningen kunnen doorgaans nog wel op een positief oordeel rekenen. Uit de evaluatie kunnen lessen worden getrokken voor het opwaarderen van andere speelplekken. Te veel kleine speelvoorzieningen op buurtniveau bieden nog te weinig uitdaging en spanning voor de omwonende jeugd.

4 | Spelen in de stad 2009-2013

Met de nota Samen Spelen heeft de gemeente in drie tranches ruim € 15,1 miljoen geïnvesteerd in nieuwe speelvoorzieningen, het uitbreiden van bestaande speelvoorzieningen en het herinrichten van bestaande plekken voor verschillende leeftijdsgroepen. De ambitie was om een dekkend netwerk van speelvoorzieningen aan te leggen over heel Den Haag. Na uitvoering van alle lopende plannen in 2008 zijn we al een eind in de goede richting. Daarmee is het werk echter niet klaar. In een aantal wijken – met name Laak en Scheveningen – zou het goed zijn om nog een aantal extra speellocaties toe te voegen. Gezien de structuur van deze wijken is dat overigens een lastige opgave. Daarnaast ligt er een aanzienlijke opgave om speelplekken – verspreid over alle Haagse stadsdelen – zo op te waarderen dat ze voldoende speelwaarde bieden. Gezien de snelheid waarmee maatschappelijke ontwikkelingen plaats vinden, is gekozen voor een doorkijkperiode van 5 jaar. De ambitie is om in 2013 in alle stadsdelen uitdagende speelplaatsen te hebben die aansluiten bij wat kinderen en jongeren graag willen. Zo werkt Den Haag aan een toekomst met voldoende ruimte voor kinderen om veilig buiten te kunnen spelen.

Uitgangspunt

De prioriteiten en de toekomstvisie van Den Haag staan in de Structuurvisie en de maatschappelijke visie 'Mensen maken de Stad'. De aantrekkelijkheid van de stad voor onze jeugd en het bieden van ruimte en speelvoorzieningen, worden daarin expliciet benoemd. De komende jaren wordt een groot aantal extra woningen gebouwd. De steeds drukkere en intensiever bebouwde openbare ruimte, verkeersdruk en parkeerdruk in de stedelijke wijken mogen er niet toe leiden dat de ruimte om op straat te kunnen sporten en spelen vermindert. Kinderen zijn in toenemende mate aangewezen op de officieel daartoe aangewezen speelvoorzieningen. Het uitgangspunt moet daarom zijn dat deze voorzieningen aansluiten bij de behoefte van kinderen en jongeren en past bij de eisen die deze tijd stelt aan moderne speelvoorzieningen.

Investeren in kwaliteit en speelwaarde

Voordat geïnvesteerd kan worden in de kwaliteit en speelwaarde van speelplekken, moet eerst het reguliere onderhoud goed zijn geregeld. Door de raad is voor 2008 éénmalig € 950.000,- beschikbaar gesteld om de opgelopen onderhoudsachterstanden van de afgelopen jaren weg te werken. Het reguliere onderhouds- en vervangingsbudget moet

structureel worden bijgesteld, onder andere door de toename van 256 naar ruim 400 speelplekken.

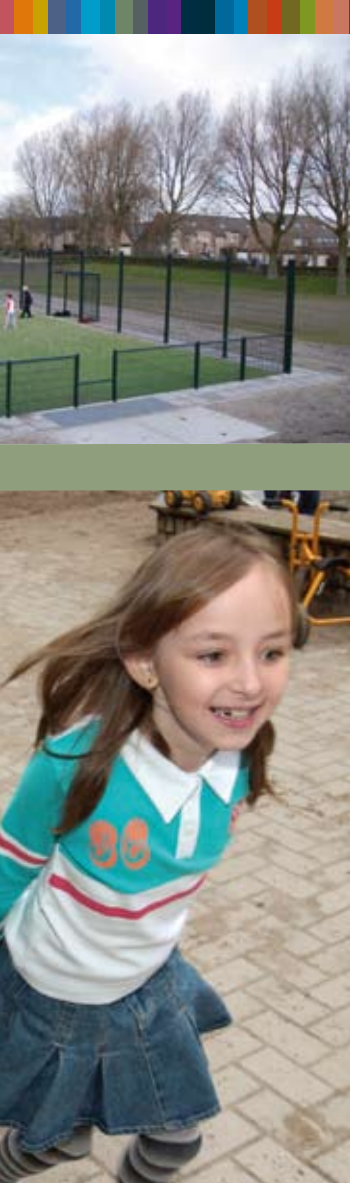
Verder worden verschillende locaties opgewaarderd. In alle stadsdelen is de speelbehoefte voor de komende 5 jaar geïnventariseerd. Daarbij zijn de evaluatie van de nota Samen Spelen, de stadsdeelplannen, de wensen van gebruikers, demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen in de speelbehoefte voor de komende jaren op stadsdeelniveau meegenomen. Uit de inventarisatie komt naar voren dat gemiddeld circa 15% van de speelvoorzieningen in aanmerking komt voor een investering in kwaliteit. Deze kwaliteitsslag is noodzakelijk om goed te blijven inspelen op de speelbehoefte van kinderen en jongeren. Dit doen we door de komende 5 jaar ook in te zetten op een aantal speeltrends en bijzondere voorzieningen zoals bouwspeelplaatsen, natuurspeelplekken, speelplaatsen voor gehandicapten en zogeheten kindlinten (routes waardoor kinderen zich zelfstandig en veilig naar verschillende vrijetijdsvoorzieningen kunnen verplaatsen).⁵

Ook wordt er per stadsdeel rekening gehouden met mogelijke bewonersinitiatieven. De ervaring leert dat bewoners regelmatig bij de gemeente aankloppen met goede ideeën en plannen. Deze nota biedt ruimte om goed op dergelijke initiatieven in te kunnen spelen. Bij de uitvoering van deze kwaliteitsslag wordt dit verder uitgewerkt en toegespitst op de demografische (speelbehoefte) en speelaanbod ontwikkelingen op wijk- en buurtniveau.

In sommige stadsdelen is er nu een aantal kleine speelvoorzieningen met een minimale speelfunctie (een voorbeeld hiervan is terug te vinden in het stadsdeelplan Haagse Hout 2008-2011). Hoewel de gemeente er naar streeft om voor alle kinderen speelvoorzieningen op een bereikbare afstand aan te bieden, kan er soms worden gezien hoe de speelwaarde van deze voorzieningen kan worden vergroot. Het samenvoegen van speelplekken kan een mogelijkheid zijn om tegemoet te komen aan de wensen van de gebruikers. Het clusteren van speelplekken kan in dergelijke gevallen zorgen voor ruimere plekken waar meer te beleven valt en andere kinderen zijn om mee samen te spelen. Het eventueel opheffen van een bestaande speelplek zal altijd gebeuren in goed overleg met relevante belanghebbenden. Mogelijkheden om speel-

⁵ www.kindlint.nl

plekken te clusteren vragen om maatwerk en draagvlak, juist omdat in zo'n geval de afstand tot de speelvoorziening toeneemt. Een speelvoorziening die wordt opgeheven, blijft wel als informele speelruimte (bijvoorbeeld in de vorm van gebruiksgroen) bestaan.

Multifunctionele speelruimtes

In een aantal stadsdelen is nog steeds onvoldoende ruimte voor speelvoorzieningen. Een mogelijke oplossing ligt in het gebruik van aanwezige schoolpleinen, kerkpleinen en sportterreinen. Dit is mogelijk voor verschillende leeftijdsgroepen. Er wordt opnieuw gekeken welke scholen hiervoor in aanmerking komen. Door samen te werken met schoolbesturen zal de gemeente deze pleinen buiten schooltijd benutten voor kinderen. Daarnaast wordt gekeken welke pleinen rond kerken kunnen worden gebruikt. Ook sportterreinen bieden een mogelijkheid tot vergroting en spreiding van het speelaanbod. Waar er behoefte is aan uitbreiding van speelmogelijkheden zal het multifunctioneel gebruik van sportterreinen worden onderzocht. Het uitgangspunt daarbij is wel dat deze plekken in de stad dan ook meer openbaar toegankelijk worden dan nu vaak het geval is.

In het kader van de krachtwijken werkt de gemeente nauw samen met de woningbouwcorporaties in de vier desbetreffende wijken. Diverse speelvoorzieningen in de krachtwijken maken onderdeel uit van de eenmalige achterstallige vervanging van speeltoestellen en ondergronden in 2008. Verder worden vanuit de derde tranche Samen Spelen en GSB-III 2008/2009 diverse projecten in de krachtwijken uitgevoerd, zoals een Cruijff Court in Schilderswijk, het Jenny Plantsoen en het Kaapseplein. In samenwerking met de woningbouwcorporaties wordt blijvend geïnvesteerd in de kwaliteit van de speelmogelijkheden in deze wijken. Aangezien in drie van de vier krachtwijken geen sportvoorzieningen bestaan, ligt de nadruk op multifunctionele speelruimtes waar ook meer sportieve activiteiten kunnen worden georganiseerd. Dat sluit nauw aan bij de behoefte van brede scholen.

Borgen speelruimte en kwaliteitskaart

Het is van belang om bij nieuwbouw- en herstructureringsplannen voldoende speelruimte te reserveren. De kindvriendelijkheid van een omgeving wordt mede bepaald door de gekozen inrichting van de openbare ruimte. In de ruimtelijke plannen dient in principe als uit-

gangspunt de landelijke richtlijn van 3% aan openbare speelruimte te worden gehanteerd in relatie tot het 'uitgeefbaar' gebied. Ook wordt er rekening gehouden met de aantallen kinderen in de wijk, maar ook met informele mogelijkheden voor spelen (zoals parken, bossen, of strand). De gemeente ontwikkelt een Haagse kwaliteitskaart voor kindvriendelijke wijken. Met deze kaart kan getoetst worden in hoeverre een wijk voldoende speel-aanleidingen biedt.

Kinderen moeten op zoek kunnen gaan naar spelprirckels en speelaanleidingen, zoals een zitmuurtje, trapjes, poefen, groene oppervlakten en uitkijpunten. Daarnaast is het belangrijk dat er in een woonomgeving iets te beleven is. Kindvriendelijkheid van een omgeving is een kwaliteit die zich niet alleen beperkt tot het (uit)bouwen van specifieke voorzieningen. Doel van het ontwikkelen van een Haagse kwaliteitskaart is:

- * Het meetbaar en inzichtelijk maken van de kindvriendelijkheid van een wijk met concrete normen en indicatoren. (Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen verschillende leeftijdsgroepen)
- * Het bieden van een leidraad voor de inrichting van wijken (ten behoeve van stedenbouwkundigen, projectontwikkelaars, stadsdeelmedewerkers en corporaties)

- * Het bieden van een aanleiding voor de dialoog tussen beleidsmakers en bewoners.
- * Het bieden van een ingang om participatietrajecten te starten met bewoners.

5 | Voorwaarden speelbeleid

Voor het openbare speelruimtebeleid geldt een aantal voorwaarden. Zo bestaat er landelijke wet- en regelgeving omtrent de veiligheid van speeltoestellen en ondergronden. Bewonersparticipatie is van belang voor een positieve inpassing van speelplekken in de woonomgeving en verhoogt doorgaans de speelwaarde van de speelvoorzieningen. Ook is het van belang dat het Haagse speelbeleid op een adequate manier aan bewoners en andere betrokkenen wordt gecommuniceerd. Tot slot dient het speelbeleid structureel te worden gemonitord.

Veiligheid speelvoorzieningen

Landelijke wet- en regelgeving omschrijven aan welke veiligheidseisen speeltoestellen en speelondergronden moeten voldoen. De afgelopen jaren zijn die vereisten aangescherpt. Daarnaast is het wettelijk voorgeschreven om speeltoestellen en ondergronden regelmatig te controleren op veiligheid. Dit staat beschreven in het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen. Op basis van door de leveranciers opgestelde voorschriften worden alle speeltoestellen geïnspecteerd op onderhoud en veiligheid. Alle inspecties en de eventueel daaruit voortvloeiende onvolkomenheden en herstelwerkzaamheden worden vastgelegd in een digitaal logboek per speeltoestel.

De Voedsel- en warenautoriteit (VWA) controleert deze werkwijze steekproefsgewijs. Daarnaast zijn in de Kadernota Openbare Ruimte in Den Haag ook richtlijnen voor inrichting, onderhoud en gebruik van speelvoorzieningen opgenomen. Het spreekt voor zich dat de gemeente Den Haag zich aan al deze regels en richtlijnen houdt. Wel hebben deze bepalingen (financiële) consequenties voor nieuw te plegen investeringen in speelplekken en onderhouds- en vervangingskosten.

Bewoners- en jongerenparticipatie

Bewoners en jongeren voelen zich doorgaans meer verantwoordelijk voor een speelplek als zij een aandeel hebben in de planvorming, realisatie en het beheer ervan. Ook kan participatie er voor zorgen dat de inrichting van een speelplek zo goed mogelijk aansluit bij de behoeftes en wensen van jongeren en omwonenden. Kortom, participatie verhoogt de speelwaarde van voorzieningen.

Participatie verdient extra aandacht bij de verdere uitwerking van deze nota. Wij willen gebruikers en omwonenden bij investeringen in specifieke speelplekken meer en in een vroeger stadium betrekken, bij voorkeur voordat een ontwerp wordt gemaakt. Ontwerpers

kunnen samen met de speelbeheerders actief naar nieuwe manieren zoeken om participatie van met name kinderen en jongeren vorm te geven. Afhankelijk van de speelplek bekijkt de gemeente of ook andere partners betrokken moeten worden, zoals buurt- en wijkorganisaties of woningbouwcorporaties.

Naast betrokkenheid bij het proces van ontwerp en realisatie, staan wij ook open voor een grotere verantwoordelijkheid van gebruikers en omwonenden bij het beheer van speellocaties. Een actieve opstelling van bewoners kan helpen om vandalisme en vervuiling tegen te gaan. Ook de mogelijkheden voor adoptie van speellocaties en de oprichting van zogeheten speeltuinverenigingen wordt nader onderzocht. Naast deze vormen van betrokkenheid blijft de gemeente wettelijk verantwoordelijk is voor de veiligheid van speelplekken in de openbare ruimte.

Promotie en communicatie

Het is van belang dat Haagse kinderen en ouders weten waar welke speelplekken zijn, zodat deze voorzieningen zo optimaal mogelijk worden gebruikt. Via lokale media worden nieuwe en vernieuwde speelplekken onder de aandacht gebracht. Ook zal een speelagenda op scholen verschijnen.

De gemeentelijke website voor spelen zal meer informatie op wijkniveau verschaffen. Daarnaast wordt naar aansluiting gezocht met websites op het gebied van spelen.

Monitoring

De monitoring vindt periodiek plaats aan de hand van: de Stadsenquête, de kwaliteitskaart en gebruikersonderzoek(en) naar de speelwaarde van openbare speelvoorzieningen.

6 | Financiële paragraaf

In dit hoofdstuk komen de financiële consequenties van het nieuwe speelruimtebeleid voor de komende jaren aan bod.

Structureel onderhouds- en vervangingsbudget

Om het huidige onderhoud van de speelvoorzieningen in stand te houden en tijdig te vervangen is een budgetverhoging nodig. Het budget is gelijk gebleven terwijl het aantal speelplekken in de afgelopen jaren is toegenomen van 256 naar ruim 400. Op basis van het beheersysteem spelen, waarin alle speelvoorzieningen zijn opgenomen (type, leeftijd, gehouden veiligheidscontroles en genomen maatregelen), is berekend dat er een (gemiddeld) structurele verhoging van het budget nodig is van € 1.156.000,- per jaar.

Investerings kwaliteitsimpuls speelvoorzieningen 2009-2013

Vanaf 2009 is er geen budget meer om te investeren in speelvoorzieningen. Onze prioriteiten en de toekomstvisie van Den Haag staan in de Structuurvisie en de maatschappelijke visie 'Mensen maken de Stad'. De aantrekkelijkheid van de stad voor onze jeugd en het bieden van ruimte en speelvoorzieningen, worden daarin expliciet benoemd.

In relatie tot een steeds drukkere en intensievere bebouwde openbare ruimte is het noodzakelijk om de komende jaren te investeren in het verhogen van de kwaliteit van de bestaande speelvoorzieningen. Daarnaast is het belangrijk in te spelen op demografische ontwikkelingen en speeltrends. Het stimuleren van multifunctioneel gebruik van de buitenruimte (school- en kerkpleinen) wordt waar mogelijk bevorderd. Ook zullen de mogelijkheden voor adoptie van speellocaties en de oprichting van zogeheten speeltuinverenigingen worden onderzocht op haalbaarheid en continuïteit.

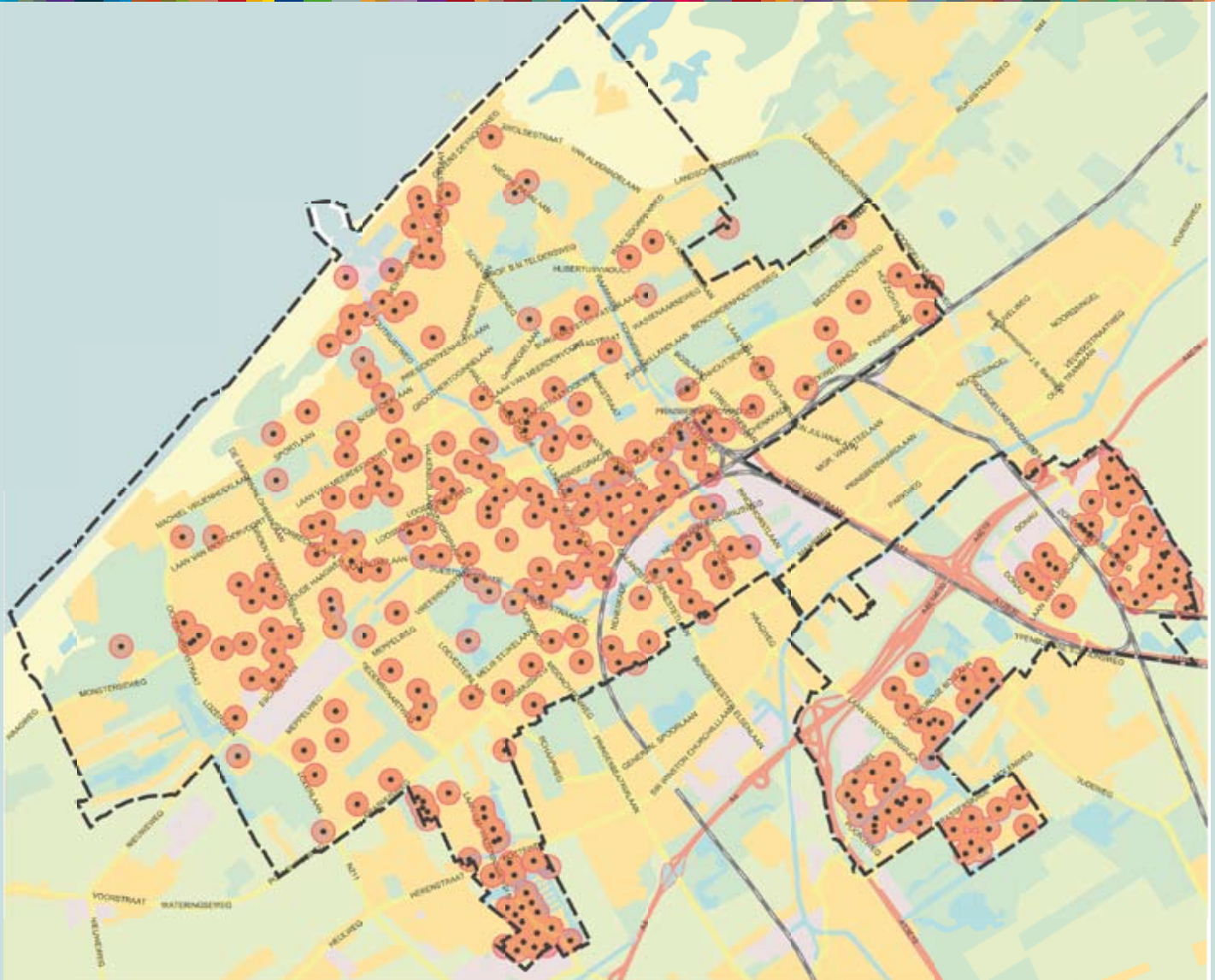
Afhankelijk van het aantal speelplekken, realisatie van speeltrends (bouwspeelplaats en natuurspeelplaats etc.) en het aantal kinderen varieert de investering per stadsdeel tussen de € 1 en € 2 miljoen voor de komende 5 jaar. Jaarlijks stelt het college een investeringsprogramma op, waarbij de speellocaties en investeringen worden uitgewerkt. In totaal bedraagt deze incidentele investering € 13,5 miljoen voor de komende 5 jaar. De mate van realisatie van deze kwaliteitsimpuls is vanzelfsprekend afhankelijk van het beschikbare budget.

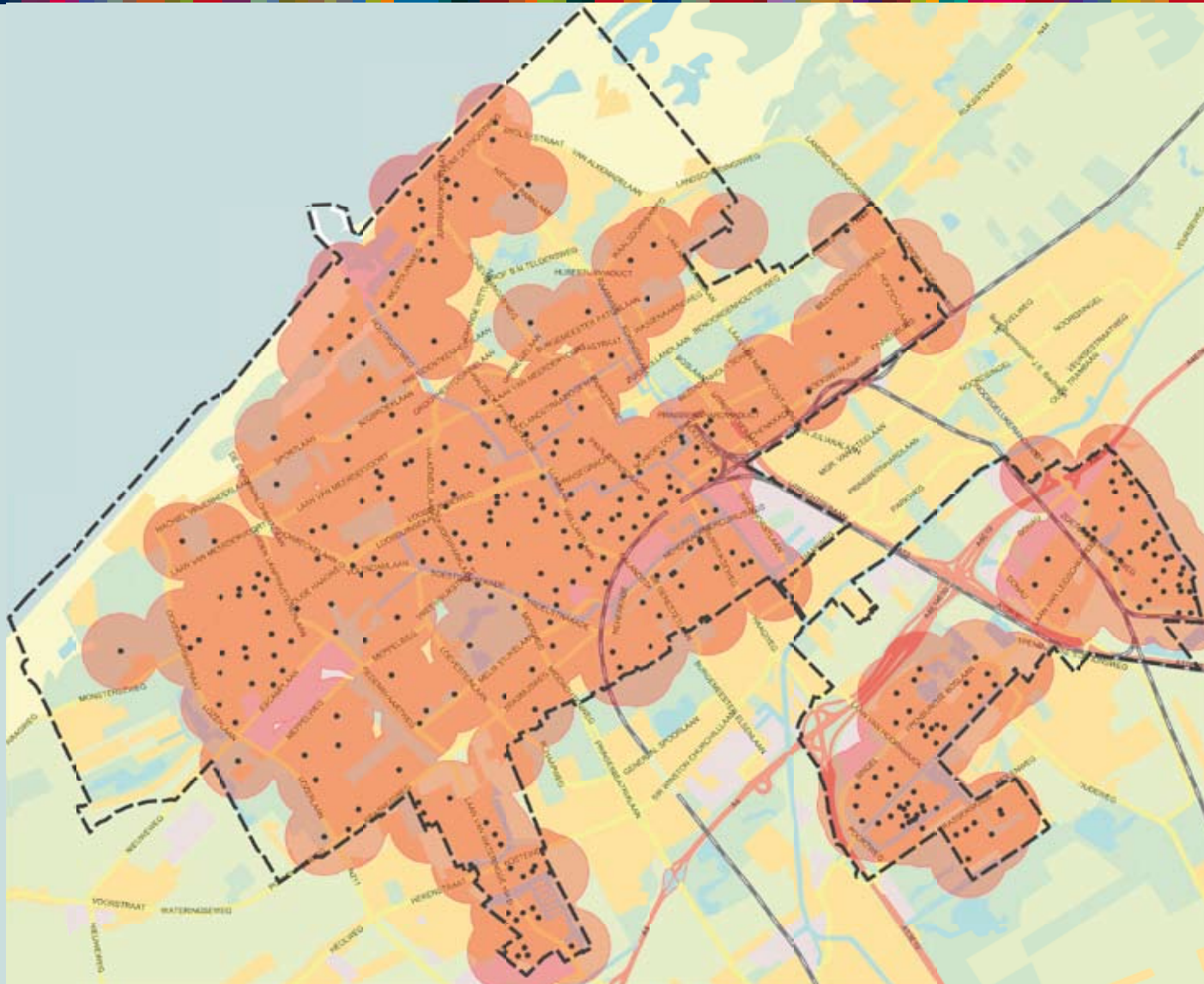

Bijlagen

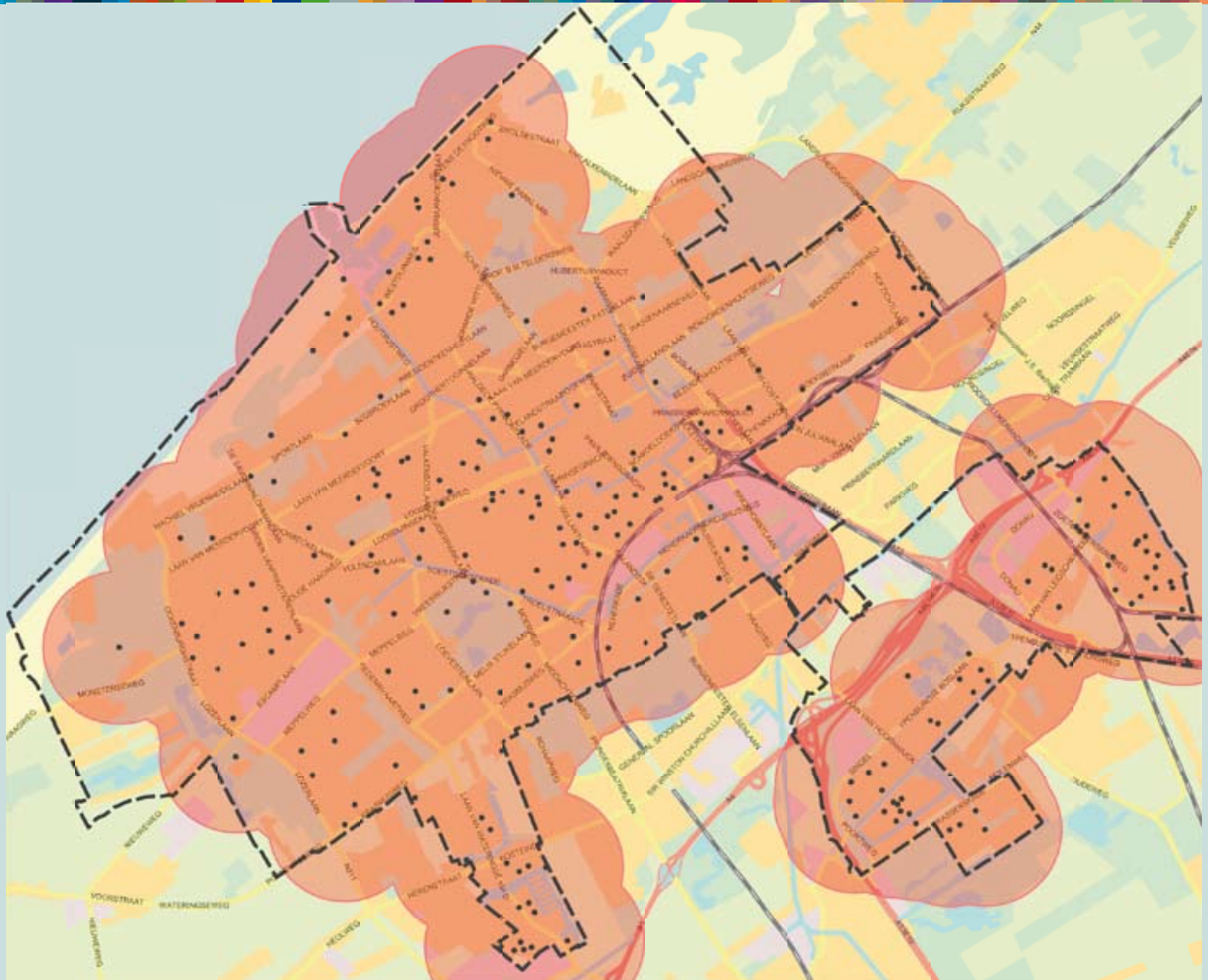
1	Overzichtskaarten speelvoorzieningen per leeftijdscategorie	
	Kaart A Speelaanbod met actieradius voor 0-6 jarigen (150m)	33
	Kaart B Speelaanbod met actieradius voor 7-12 jarigen (500m)	34
	Kaart C Speelaanbod met actieradius voor 13-18 jarigen (1000m)	35
	Kaart D Speelaanbod van de (semi-) openbare speelplekken	36
	Kaart E Openbaar toegankelijke speelplekken in woningcorporatiebezit	37
2	Resultaten gebruikersonderzoek openbare speelmogelijkheden 2007	38
3	Prognose demografie en ontwikkelingen in speelbehoefte / speelaanbod	39

Bijlage 1 Kaart A Speelaanbod met actieradius voor 0-6 jarigen (150m)

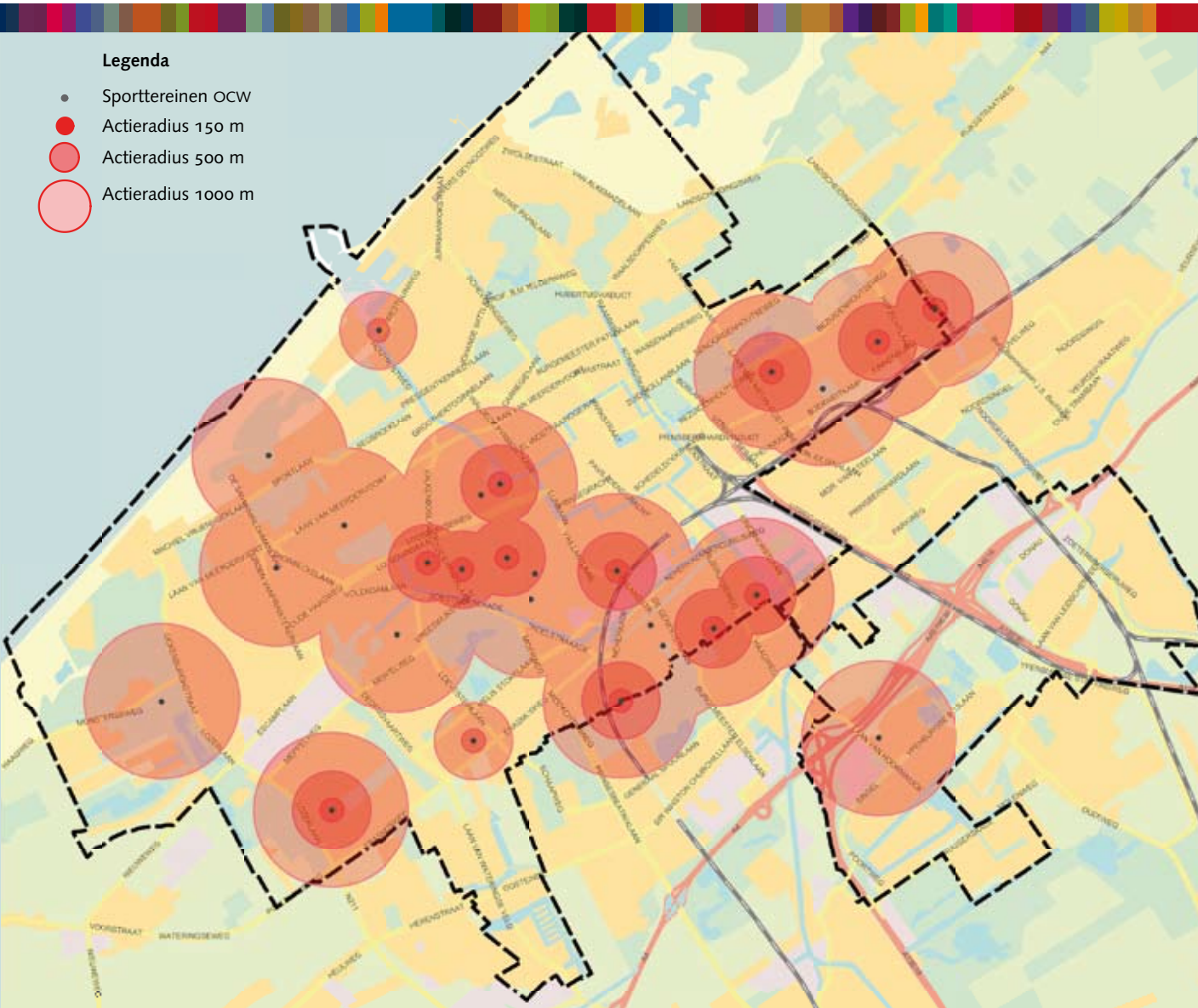

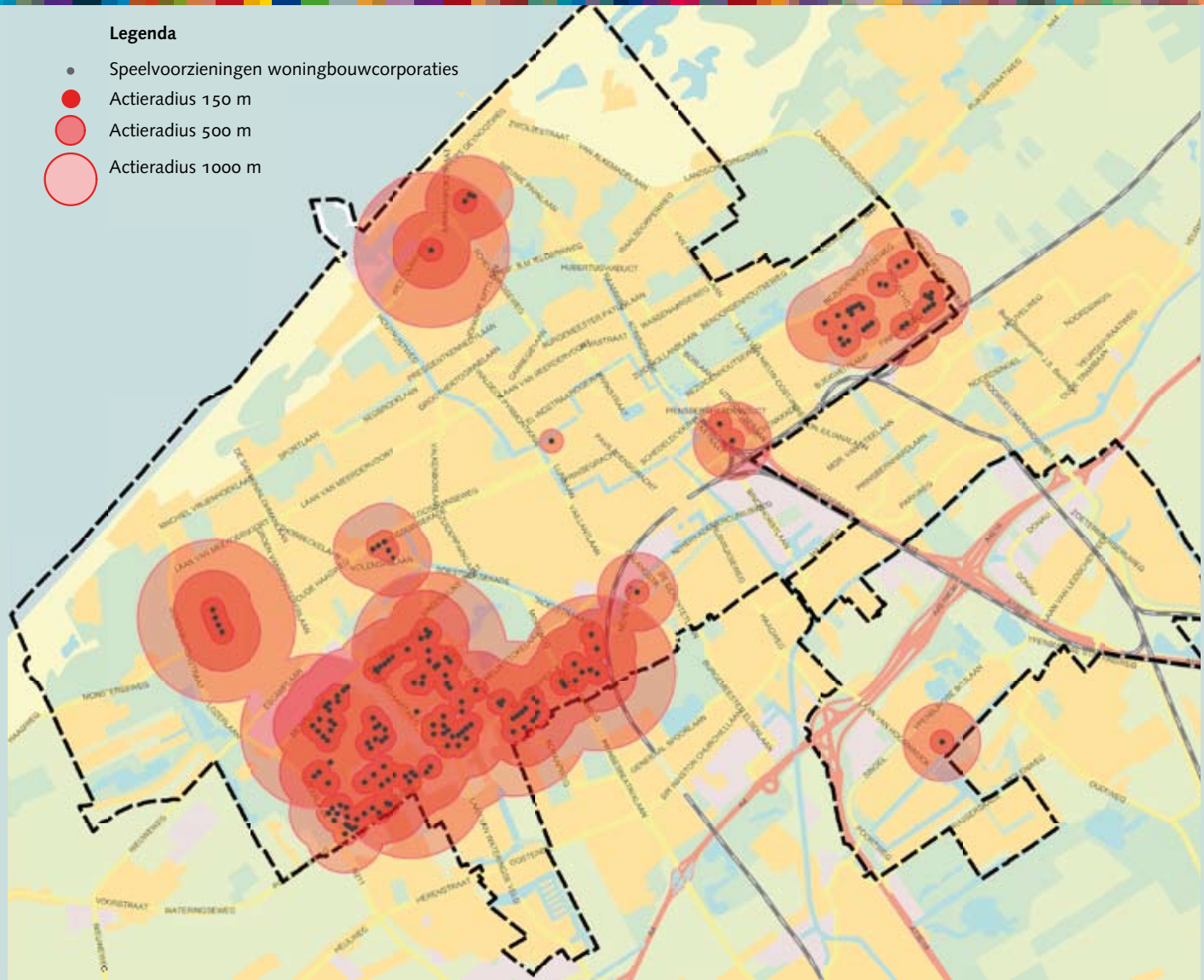
Kaart C Speelaanbod met actieradius voor 13-18 jarigen (1000 m)

Kaart D Speelaanbod van de (semi-) openbare speelplekken

Kaart E Openbaar toegankelijke speelplekken in woningcorporatiebezit

Bijlage 2 Resultaten gebruikersonderzoek openbare speelmogelijkheden 2007

Tabel 1: Beoordeling speelmogelijkheden op straat, in de buurt, meest bezochte speelplaatsen naar doelgroep

		Totaal	Loosduinen	Escamp	Segbroek	Scheve- ningen	Centrum	Laak	Haagse Hout	Leid.veen- Ypenburg
Mogelijkheden op straat		5,4	6,1	5,6	5,4	5,3	4,4	5,5	5,7	5,4
	Gemidd. % ≥ 7	39%	53%	46%	37%	35%	19%	44%	39%	39%
Speelmogelijkheden in de buurt		6,5	7,0	6,1	6,3	6,2	6,0	6,3	7,0	6,7
	Gemidd. % ≥ 7	56%	69%	49%	54%	49%	40%	55%	67%	63%
Speelwaarde, meest bezochte speelplaats		7,3	7,3	7,2	7,3	7,4	7,2	7,1	7,4	7,0
	Gemidd. % ≥ 7	80%	86%	74%	83%	85%	74%	74%	85%	77%

Tabel 2: Beoordeling onderhoud van meest bezochte speelterreinen naar woonplek van kinderen (richtinggevend)

	Totaal	Loosduinen	Escamp	Segbroek	Scheve- ningen	Centrum	Laak	Haagse Hout	Leid.veen- Ypenburg
Goed	60%	49%	61%	63%	71%	58%	48%	58%	66%
Voldoende	26%	29%	21%	27%	23%	29%	32%	31%	23%
Matig	11%	20%	13%	9%	5%	12%	11%	9%	9%
Slecht	2%	2%	4%	1%	1%	1%	8%	2%	3%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 3: De meest gewenste speeltoestellen (in % van mensen die minimaal 1 toestel noemen)

	Totaal	Jongens	Meisjes	0-6	7-12	13-18
schommel	51%	43%	59%	71%	61%	12%
voetbaldoeltjes	38%	51%	25%	9%	35%	76%
glijbaan	28%	26%	30%	55%	25%	3%
klintoestel	28%	26%	31%	37%	35%	7%
basketbaldoelen/-palen	18%	21%	14%	0%	14%	43%
skatevoorzieningen	10%	9%	10%	1%	12%	15%
wip	9%	7%	10%	14%	11%	1%
combinatietoestel (bv. glijbaan aan huis)	8%	8%	8%	16%	8%	1%
touw klimrek/-web	8%	9%	8%	10%	10%	4%
zandbak	6%	4%	8%	12%	5%	1%

Bijlage 3 Prognose demografie en verwachte ontwikkelingen in speelbehoefte/speelaanbod

Tabel 1: Prognose demografische ontwikkeling periode 2008 t/m 2013 in procenten

Stadsdelen 2013	Verandering 0-6 jr	Verandering 7-12 jr	Verandering 13-18 jr	Stadsdelen gemiddeld
1 Loosduinen	6%	5%	-5%	2%
2 Escamp	6%	11%	2%	6%
3 Segbroek	-3%	5%	-6%	-3%
4 Scheveningen	-5%	6%	-1%	0%
5 Centrum	0%	-5%	-4%	-3%
6 Laak	26%	17%	8%	17%
7 Haagse Hout	-6%	8%	-9%	-2%
8 Leidsch-Ypenb.	-5%	22%	31%	16%
Gemiddeld naar leeftijdscategorie	2%	8%	2%	

Bron: DHIC/DSO/Beleid/Onderzoek 2008, bewerkt door SSU 2008

Tabel 2: Aantal speelplekken per leeftijdscategorie, per stadsdeel in 2008

Stadsdelen in 2008	Aantal speelplekken 0 t/m 6 jarigen	Aantal speelplekken 7 t/m 12 jarigen	Aantal speelplekken 13 t/m 18 jarigen
1 Loosduinen	25	32	21
2 Escamp	61	60	43
3 Segbroek	28	28	19
4 Scheveningen	22	29	21
5 Centrum	59	60	43
6 Laak	21	21	10
7 Haagse Hout	19	19	13
8 Leidsch-Ypenb.	76	86	49
Totaal Den Haag	311	335	219

nb: gezien het aantal multifunctionele speelvoorzieningen kunnen speelvoorzieningen meerdere malen worden meegeteld naar leeftijdscategorie. Het fysieke aantal speelvoorzieningen ligt lager, namelijk 400 stuks.

Prognose demografie en verwachte ontwikkelingen in speelbehoefte/speelaanbod

Tabel 3: Aantal speelplekken per leeftijdscategorie, per stadsdeel geprognoseerd in 2013

Stadsdelen in 2013	Aantal speelplekken o t/m 6 jarigen per 1.000 kinderen	Aantal speelplekken 7 t/m 12 jarigen per 1.000 kinderen	Aantal speelplekken 13 t/m 18 jarigen per 1.000 kinderen
1 Loosduinen	10,2	13,1	7,6
2 Escamp	5,6	7,6	6,2
3 Segbroek	6,5	8,3	5,7
4 Scheveningen	6,2	9,5	6,9
5 Centrum	6,8	8,6	6,1
6 Laak	4,6	7,0	3,5
7 Haagse Hout	6,8	9,0	7,3
8 Leidschenveen-Ypenburg	13,4	17,8	12,5
Gemiddeld	7,5	10,1	7,0

Bron: SSU 2008

Prognose demografie en verwachte ontwikkelingen in speelbehoefte/speelaanbod

Bij vergelijking met de voorgaande tabellen, kunnen wij het volgende aannames doen:

- * In het stadsdeel Loosduinen is er sprake van een toename in de speelbehoefte van de leeftijdscategorieën van 0-6 en 7-12 jarigen. Voor de leeftijdscategorie 13-18 jarigen is er sprake van een afname in de speelbehoefte. Het speelaanbod in Loosduinen ligt gemiddeld hoog.
- * In het stadsdeel Escamp zien wij voor alle drie leeftijdscategorieën een toename in de speelbehoefte. Het speelaanbod in Escamp ligt voor alle leeftijdscategorieën gemiddeld laag.
- * Het stadsdeel Segbroek kent in de leeftijdscategorieën 0-6 en 13-18 jarigen een afname in de speelbehoefte. Voor de leeftijdscategorie 7-12 jarigen is er sprake van een kleine toename in de speelbehoefte. Wel merken we op dat het speelaanbod voor alle leeftijdscategorieën gemiddeld laag ligt.
- * Scheveningen kent een afname in de speelbehoefte voor 0-6 en 13-18 jarigen en toename voor de leeftijdscategorie 7-12 jarigen. Het speelaanbod in Scheveningen ligt voor alle leeftijdscategorieën gemiddeld laag.
- * Het stadsdeel Centrum kent voor de komende jaren nagenoeg geen verandering in de speelbehoefte van 0-6 jarigen. Daarnaast is er sprake van een afname in de speelbehoefte voor de leeftijdscategorieën van 7-12 en 13-18 jarigen. Het speelaanbod ligt in het Centrum voor alle leeftijdscategorieën gemiddeld laag.
- * Het stadsdeel Laak kent voor alle leeftijdscategorieën een zeer hoge toename in de speelbehoefte. Deze stijging wordt met name veroorzaakt door een toename van woningbouw in de Laakhaven. Daarnaast ligt het gemiddelde speelaanbod zeer laag.
- * Haagse Hout kent voor de leeftijdscategorieën 0-6 en 13-18 jarigen een afname in de speelbehoefte. Wel is er sprake van een toename voor de leeftijdscategorie 7-12 jarigen. Gemiddeld ligt het speelaanbod voor de leeftijdscategorieën 0-6 en 7-12 jarigen laag. Wel ligt voor de leeftijdscategorie 13-18 jarigen het speelaanbod boven het gemiddelde.
- * Het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg kent een behoorlijke afname in de speelbehoefte van 0-6 jarigen. Voor de overige leeftijdscategorieën is er sprake van een toename. Voornamelijk voor de leeftijdscategorie 13-18 jarigen is de toename zeer hoog. Het speelaanbod in Leidschenveen-Ypenburg ligt voor alle leeftijdscategorieën gemiddeld zeer hoog.

Uit literatuur- en benchmarkonderzoek kunnen de volgende normen betreffende het gewenste aanbod qua speelplekken per 1.000 kinderen, per leeftijdscategorie worden aangehouden (kwantitatieve benadering):

Per 1.000 kinderen voor de leeftijd van 0-6 jaar	13 speelplekken
Per 1.000 kinderen voor de leeftijd van 7-12 jaar	10 speelplekken
Per 1.000 kinderen voor de leeftijd van 13-18 jaar	8 speelplekken

Kanttekening: Bij de kwantitatieve benadering is op stadsdeelniveau gekeken naar het speelvoorzieningenaanbod. Het aanbod op wijkniveau kan uiteenlopen, gezien de verschillen in bebouwing en inrichting. Bij deze benadering is geen rekening gehouden met de fysieke barrières en actieradius naar/van de speelvoorzieningen. Tot slot is de kwaliteit en het aanbod van informele speelruimte buiten beschouwing gelaten.

Colofon

Nota Spelen in de stad!

Gemeente Den Haag

Dienst Stadsbeheer

Stedelijke Structuren

In samenwerking met:

OCW | Welzijn en Sport

DSO | Ruimtelijke Ordening en Monumentenzorg

BSD | Stadsdelen

Fotografie

Gemeente Den Haag

Ministerie van VWS | WMO

SeeGlobe

Eveline van Egdom

Teresa Jonkman

Ontwerp

Teresa Jonkman (bno)

Den Haag

november 2008

www.denhaag.nl/spelen

